

مؤخره‌یی بر معیار های گزینشی چاپ آثار

برگرفته از سایت "سرنوشت"
www.sarnavesht.com

سالار عزیزپور

شام شنبه برابر با نوزده نوامبر ۲۰۰۵ برنامه زیر عنوان معیارهای گزینشی چاپ آثار از سوی نهاد شاهنامه به گرداندگی و گویندگی منیژه نادری مسعود این نهاد در یکی از اتاق های اینترنتی دایر گردید؛ این برنامه که تا نیمه هایی شب ادامه یافت، با مقدمه گوینده برنامه آغاز و با سخنرانی استاد لطیف ناظمی، شیگیر پولادیان، نصیر مهرین، بیژن پور پی گرفته شد با بحث هایی مستقیم میر حسین مهدوی، سالار عزیزپور و صبور الله سیاه سنگ پیرامون معیارهایی گزینشی چاپ آثار و غیابت دوست فرزانه مان شریف سعیدی بپایان رسید.

لازم به یاد آوریست که نخستین بار نیست که برنامه از این دست از سوی این نهاد سازماندهی می شود؛ بلکه این چهارمین برنامه از سلسله برنامه های ست که در راستای بزرگداشت نقد و بررسی کتاب با همیاری و همناوی شمار زیادی از فرهخته گان رویداست گرفته می شود.

بدون مبالغه می توان گفت: تلاش های از این دست و در این راستا با این گرانسنگی و هدفمندی چه در درون مرزها و چه در بیرون مرزها کم داشته ایم، اما در میان، از کاستی ها و کمبودی های این برنامه ها هم نمی توان چشم پوشید و نا گفته گذشت؛ چرا که نگارنده در موقع مناسب آن به آن پرداخته ام و ضرورت باز نویسی آن را در این یادداشت نمی بینم و تنها به کمبود و کاستی واپسین برنامه که همانا بحث بر معیارهایی گزینشی چاپ آثار می باشند، بسنده می دارم.

این برنامه که به گفته دوست فرزانه ام صبورالله سیاهسنگ صورت مقدماتی و کلی گویی را داشت و بیشترین این سخنرانی ها بر محور ارزش فلسفی، ارزش اجتماعی، موانع و محدودیت چاپ آثار خوب و ارزشمند در درون کشور و پیشینه چاپ کتاب در افغانستان و ارزش دوگانه آثار و سخن هایی از این دست خلاصه می شد، کمتر به موارد مشخص معیارهای گزینش آثار پرداخته شد، که این خود کمبود و کاستی این برنامه را برجسته می نمود. از همین رو بهتر بود بجای معیارهای گزینشی، مقدمه بر معیارهای گزینش... گفته می شد. تا بحث های ما در این برنامه و در چارچوب گفته های مقدماتی، قابل توجیه می بود.

برای رفع کاستی های برنامه و ادای احساس مسوولیت در برابر آن، نکاتی را منحنیث معیارهای گزینشی چاپ آثار زیر عنوان مؤخره بر معیارهای گزینشی چاپ آثار پیشکش اصل نظر می دارم. تا انگیزه شود برای کسانی که با احساس مسوولیت بیشتر بر این مسله نگاه می کنند.

معیارهایی که در این بخش بر آن اشاره می شود، صورت دوگانه دارد: صورت خاص و عام. در این معیارها از املا، انشاء و نظم منطقی زبان به سوی محتوا و منطق اندیشه می روییم. در بخشی عام، نکات زیر را به ترتیب در نظر داریم:

۱) املا، یک ست و روشمند و متکی بر قواعد ساختاری زبان و فرهنگ نوشتاری ۲) اعمال نشانه گذاری و کاربرد منظم آن در تمام متن، ۳) انشاء متکی بر قواعد زبان و منطبق بر منطق اندیشه. بالاخره در آثاری که برگزیده می شود، بایستی تکواژه ها، واژه ها، جمله ها، بند ها، پاراگراف ها، ۴) بهره ها، فصل ها، عنوان ها متکی بر نظم منطقی و معنایی و دستوری و نوشتاری باشد.

و به گونه منظم و هماهنگ شود که صورت و محتوا، شکل و فرم اثر را خدشه دار نکند. خلاصه بر اثری که از سلامتی محتوا، زبان، ساخت و بافت هماهنگ بر خوردار نباشد، نبایستی چاپ شود؛ تا زمانی که تعدیلات و تصحیاتی بر آن وارد نشود.

می آیم برسر موارد خاص و معیار های خاص گزینشی در چاپ آثار که به گونه خاص آن در کتاب ها و آثار مسلکی قابل تطبیق می باشند. اگر در این گونه آثار معیار های عام در نظر گرفته می شود، اما به موارد خاص و مسلکی آن توجه نمی شود؛ اثر فاقد ارزش مسلکی و تخصصی می باشد. به گونه مثال: اگر آثار ادبی را در نظر بگیریم بایستی در چاپ این آثار به ادبیت ادبی آثار رویکرد اساسی و بنیادی صورت بگیرد و این اصل در مورد آثار پژوهشی به گونه دیگر آن مطرح است یعنی در آثار پژوهشی توجه به روش ها و شگرد های اصول و قواعد پژوهشی بیشتر مطرح می باشد تا موارد دیگر آن. از همین رو در نوشتن آثار پژوهشی، گزینشی آثار از این دست برای چاپ اصول و قواعد پژوهش از اولویت اساسی و بنیادی بر خور دار است. برای توضیح آن به

بر شماری، شماری از این روش‌ها اشاره می‌دارم و تا پایان مقاله آن را پی می‌گیریم؛ تا در پایان این نوشته به نتایج دلخواه خود رسیده باشیم می‌دانیم که پژوهش، پویایی است یگانه، ولی عمل پژوهنده گذشته از آنکه بر زمینه‌ای قبلی مسبوق است؛ سه‌گونه فعالیت را در بر می‌گیرد: جهت‌یابی و یافته‌اندوزی و نتیجه‌گیری. پژوهش از جهتی بر دوگونه است: پژوهشی ابتکاری یا نو‌جویی یعنی یافتن یا کشف آن‌چه بر دیگران مجهول است. پژوهشی تا‌بیدی یا نو‌گستری، یعنی گسترده‌تر یا تفصیل آن‌چه بر دیگران به اجمال معلوم است. در پژوهش نه تنها جهان بینی علمی پژوهشگر مورد توجه است؛ بلکه پژوهشگر بایستی نقشه‌آزمایی، جهت‌یابی، مسئله‌آزمایی، مسئله‌کاوی، شیوه‌گزینی، سند‌گزینی، یافته‌اندوزی، بررسی‌یادداشت بر داری نقادی یافته‌ها، نتیجه‌گیری، واریسی، رده‌بندی بازنگری همه این‌ها و برخی دیگر از موارد که در این نوشته بدان اشاره نشد؛ بایستی در چاپ آثار پژوهشی در نظر گرفته شود؛ که این اصل نه تنها در مورد نوشته‌ها و آثار تاریخی مرعی الاجراست. بلکه در مورد آثار تخصصی و مسلکی نیز باید در نظر گرفته شود.

در کنار این‌ها اثری که برای چاپ برگزیده می‌شود، از سوی پاسخ‌گوی نیازهای معنوی و مادی ما باشد. به مفهوم دیگر اولولیت را در مقام معیارهای گزینشی چاپ آثار نباید از نظر دور داریم چه این آثار ادبی باشد و چه فلسفی، پژوهشی، علمی و تاریخی و ...

سخن آخر اینکه، مسولان چاپ آثار، حداکثر معیارها چاپ آثار توجه نمی‌دارند کم و بیش به حداقل معیارهای که در بالا به آن اشاره شد، توجه ندارند، تا راه بیرون رفت از بحران نوشتاری را حداقل از دید رس‌رویکرد خویش دور نداشته باشیم.